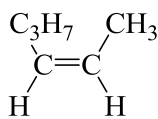
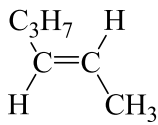

Informacja do zadań 5.-6.

Reakcja eliminacji halogenowodoru z pewnej bromopochodnej alkanu prowadzi do powstania mieszaniny alkenów o różnym udziale procentowym. Główny produkt reakcji występował w postaci dwóch izomerów o wzorach:

A.

B.

Zadanie 5.

Napisz wzór półstrukturalny i nazwę systematyczną bromopochodnej, z której otrzymano podane związki oraz produktu reakcji eliminacji występującego w mniejszym udziale procentowym.

	Wzór półstrukturalny	Nazwa systematyczna
Bromopochodna		
Produkt		

Zadanie 6.

Napisz:

a) czym różnią się cząsteczki zapisane wzorami A i B: .....

.....

.....

b) jaką izomerię obrazują podane związki: .....

c) nazwy związków: .....

Zadanie 7.

Dla związku o wzorze półstrukturalnym: $\text{CH}_3\text{-HC}=\text{C}=\text{CH-CH}_2\text{-CH}_3$

Napisz:

a) Wzór sumaryczny: ....., nazwę systematyczną .....

b) Typ hybrydyzacji orbitali walencyjnych atomów węgla: .....

c) Liczbę wiązań typu σ : ....., typu π : .....

d) Stopień utlenienia kolejnych atomów węgla: .....

Informacja do zadań 8.-10.

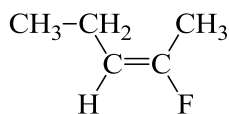
Międzynarodowa Unia Chemii Czystej i Stosowanej (IUPAC) do określania konfiguracji podstawników przy wiązaniach podwójnych zaleca stosowanie nazewnictwa E-Z. Izomeria geometryczna jest szczególnym przypadkiem izomerii typu E-Z. W przypadku nomenklatury *cis-trans*, rozważa się fragmenty głównego łańcucha w szkieletcie węglowym cząsteczki. Analizuje się czy podstawniki znajdują się po tej samej stronie płaszczyzny wyznaczonej przez wiązanie π (izomer *cis*), czy po przeciwnej stronie tej płaszczyzny (izomer *trans*).

Jednak w przypadku występowania trzech lub czterech podstawników, czyli parami nieidentycznych przy wiązaniu podwójnym stosuje się konwencję E-Z. Izomery E-Z różnią się wzajemnym położeniem „ważniejszych” podstawników. „Ważność” podstawników ustalana jest porównując liczby atomowe pierwszych atomów w rozważanych podstawnikach. Pierwszeństwo ma podstawnik o wyższej liczbie atomowej. Jeżeli liczby atomowe pierwszych atomów w obydwu podstawnikach są takie same, to porównuje się kolejne atomy. W izomerze Z przy obydwu końcach wiązania podwójnego podstawniki „ważniejsze” leżą „razem”, natomiast w izomerze E – podstawniki leżą „osobno”, czyli po przeciwległych stronach wiązania.

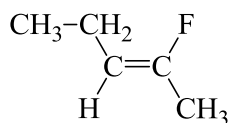
c) czy cykloalkany reagują z fluorowcami podobnie jak alkany:.....
 .....

Zadanie 11.

Dla związków chemicznych o wzorach półstrukturalnych:

1.

2.

a) Napisz nazwy systematyczne izomerów w konwencji *E-Z*:

1. ....
 2. ....

Informacja do zadań 12.-13.

Gdy do węglowodoru X o czterech atomach węgla przyłączono dwa atomy bromu masa zwiększyła się o około 286% w stosunku do wyjściowego węglowodoru.

Zadanie 12.

- a) Oblicz masę molową wyjściowego węglowodoru X.
 b) Podaj jego wzór sumaryczny:..... nazwę: .....

Zadanie 13.

Napisz:

- a) nazwy systematyczne izomerów łańcuchowych węglowodoru X.
 .....
 b) nazwy systematyczne izomerów pierścieniowych związku o wzorze sumarycznym ustalonym w poprzednim zadaniu:
 .....
 c) który z izomerów geometrycznych ma wyższą temperaturę wrzenia. Odpowiedź uzasadnij.
 .....
 .....
 .....
 .....
 d) który z izomerów nie tworzy izomerów geometrycznych i dlaczego.
 .....
 .....
 .....
 .....

Informacja do zadań 14.-16.

Na spalenie 1,68 dm³ węglowodoru zużyto 7,56 dm³ tlenu uzyskując 5,04 dm³ tlenku węgla(IV) i 5,04 dm³ H₂O (w przeliczeniu na warunki normalne). Uzyskany węglowodór poddano reakcji z trzema różnymi reagentami uzyskując w reakcji 1. monochloropochodną, w 2. dichloropochodną węglowodoru, a w reakcji 3. hydroksylową pochodną.

Zadanie 14.

Ustal wzór węglowodoru i podaj jego nazwę.

7. Związki karbonylowe - aldehydy i ketony

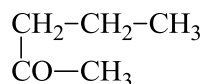
Informacja do zadań 1. – 2.

Atom tlenu w związkach organicznych może być związany z atomem węgla wiązaniem pojedynczym lub podwójnym. Grupa funkcyjna, w której atom węgla związany jest z atomem tlenu wiązaniem podwójnym nosi nazwę grupy karbonylowej. Grupa karbonylowa połączona z atomem wodoru nosi nazwę grupy aldehydowej (lub formylowej) i występuje w aldehydach alifatycznych i aromatycznych, a połączona z dwoma grupami węglowodorowymi alifatycznymi lub aromatycznymi występuje w ketonach.

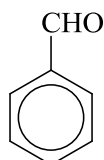
Poddano związki opisane wzorami:

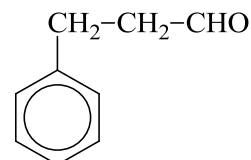
A.

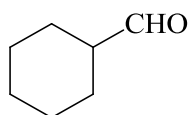
B.

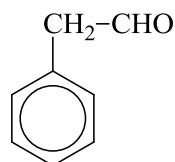
C.

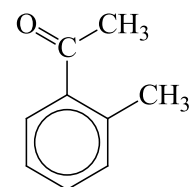
D.

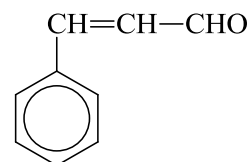
E.

F.

G.

H.

Zadanie 1.

- a) Podaj nazwy systematyczne związków: A. .... B. ....
 C ..... D ..... E .....
 F ..... G ..... H .....
- b) Podaj, jakimi literami oznaczono związki zaliczane do:
 aldehydów....., ketonów .....

Zadanie 2.

Podaj, wpisując w miejsca wykropkowane litery, którymi oznaczono związki:

- a) o odczynie roztworów wodnych: kwasowym: ..... zasadowym: .....
 obojętnym: .....
- b) posiadające właściwości redukujące: .....

Zadanie 3.

Przeanalizuj budowę cząsteczki aldehydu i ketonu i podaj:

- a) wspólną cechę strukturalną: .....
- b) różnicę w strukturze cząsteczek: .....
- .....
- .....

Zadanie 4.

Wybierz i podkreśl określenie(a) spośród podanych w nawiasach tak, aby zdania były prawdziwe.

- a) Grupa karbonylowa ma budowę elektronową podobną do budowy wiązania (pojedynczego / podwójnego / potrójnego).
- b) Atom węgla grupy karbonylowej połączony z atomem tlenu i z dwoma innymi atomami leży (w jednej płaszczyźnie / w tetraedrze), a kąty między atomami wynoszą ($109^\circ 28'$ / 120° / 180°), gdyż typ hybrydyzacji atomu węgla ma postać (sp / sp^2 / sp^3).

8. Kwasy karboksylowe

8.1. Kwasy monokarboksylowe i polikarboksylowe

Zadanie 1.

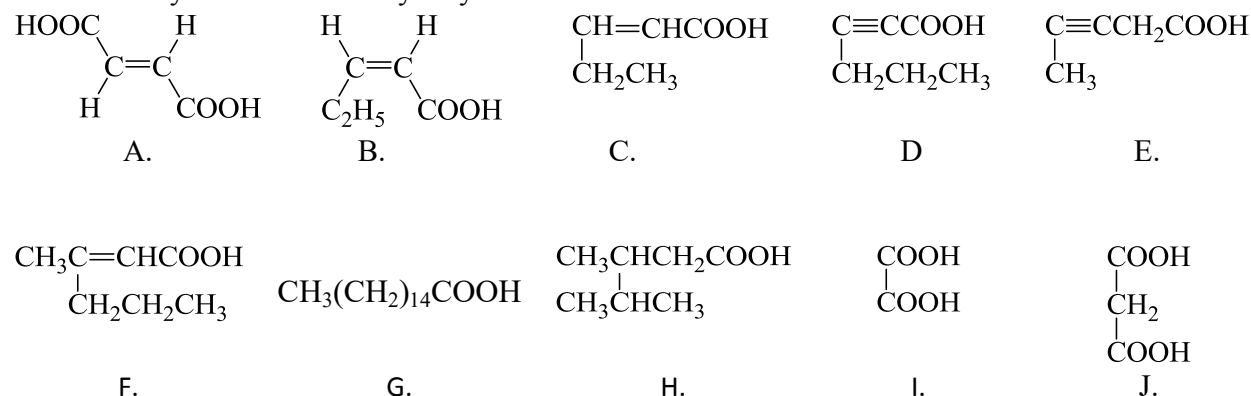
Grupa funkcyjna kwasów karboksylowych jest kombinacją dwóch grup funkcyjnych, których obecność uwidacznia się we właściwościach tych grup. Kwasy ulegają redukcji silnymi reduktorami (tetrahydroglinianem litu LiAlH_4). Bliska obecność grup hydroksylowej i karbonylowej wpływa na siebie nawzajem i wytwarzają nowe właściwości.

Na podstawie: M. Lewis, *Chemia dla maturzystów. Repetytorium*, Oxford University Press 1996

- a) Podaj nazwę grupy funkcyjnej kwasów karboksylowych oraz jej wzór:
- b) Nazwij grupy funkcyjne z jakich się składa: .....
- c) Napisz, jakie nowe właściwości kwasów karboksylowych wynikają z bliskości dwóch grup funkcyjnych: .....

Informacja do zadań 2.-3.

Podano wzory kwasów karboksylowych:

Zadanie 2.

Podaj nazwy systematyczne kwasów oznaczonych literami (A-J): pomijając w nazwie wyraz „kwas”

- A. ...., B. ...., C. ....
 D. ...., E. ...., F. ....
 G. ...., H. ...., I. ....
 J. ....

Zadanie 3.

Napisz, jakimi literami oznaczono kwasy:

- a) odbarwiający wodę bromową: .....
- b) reagujący z sodem w stosunku molowym 1: 2 .....
- c) posiadający chiralny atom węgla: .....

Zadanie 4.

Wybierz i podkreśl określenie(a) spośród podanych w nawiasach tak, aby zdania były prawdziwe.

- a) Po porównaniu stałych dysocjacji kwasu metanowego i fenolu można stwierdzić, że w cząsteczce kwasu metanowego wiązanie O–H jest (bardziej / mniej) spolaryzowane niż w cząsteczce fenolu.
- b) Wodny roztwór kwasu metanowego ma (niższe / wyższe) pH niż wodny roztwór fenolu o tym samym stężeniu molowym.